

Željko Brčić, Vinkovci

MATEMATIČKI VREMEPLOV – SELJAČKA BUNA

Sredinom veljače, kod dvorca Stubički Golubovec, održano je jubilarno [A]. izdanje manifestacije „Bitka kod Stubice”. Uz mnoštvo popratnih sadržaja, okosnicu programa činila je rekonstrukcija slavne Seljačke bune, čime je obilježeno 450 godina od najveće borbe za pravicu malog hrvatskog čovjeka.

Seljačka buna izbila je na susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu 1573. godine, pod geslom „za stare pravice”. Nezadovoljni lošim odnosom plemstva prema njima, nerazumno visokim nametima i nepodnošljivim uvjetima života, kmetovi su se požalili caru Maksimilijanu i Hrvatskom saboru na čelu s banom Jurjem Draškovićem. Nakon što su njihovi prigovori odbijeni, a [B]. siječnja odlukom Sabora proglašeni su veleizdajnicima, seljaci su prestali plaćati porez. Na njih je zbog toga Franjo Taši, jedan od najbrutalnijih plemića, poslao svoje naoružane plaćenike, na što su seljaci spremno odgovorili sveopćim oružanim ustankom protiv feudalnih gospodara.

Za vođu bune izabran je Ambroz Matija Gubec, a njegovi najbliži suradnici bili su Ilija Gregorić, Ivan Pasanec i Ivan Mogaić. Gubec je bio kmet na stubičkom vlastelinstvu Franje Tahija. Rođen je pod imenom Ambroz, a tek od [C]. godine počinje se koristiti ime Matija pod kojim je bio zapamćen u povijesti.

Buna je započela u noći s 27. na 28. siječnja napadom na Cesargrad, a brzo se proširila na 60 vlastelinstava s područja Hrvatskog zagorja i dijela Slovenije. Nakon početnih uspjeha seljaka, feudalna vojska brzo je slomila bunu i pokorila slabije naoružanu i za borbu neobučenu kmetску vojsku. Najveći otpor pružila je skupina od oko 6000 pobunjenika u Hrvatskom zagorju, predvođenih Matijom Gupcem. Njih je [D]. veljače 1573. godine napala plemićka vojska s oko 5000 pješaka i konjanika pod vodstvom podbana Gašpara Alapića. Unatoč snažnom otporu, seljaci su poraženi, pri čemu su mnogi poginuli, a velik je dio bio zarobljen. Prema procjenama, u buni je sudjelovalo između [E] i 16 tisuća seljaka, a poginulo ih je više od [F] tisuće.

Među zarobljenima ustanicima bio je i njihov vođa Matija Gubec. On je odveden u Zagreb, gdje je na Trgu svetog Marka 15. veljače mučen i pogubljen

na vrlo okrutan način. Legenda kaže da je zbog lažne priče o proglašenju seljačkim kraljem i negiranja kraljevske vlasti Gubec okrunjen užarenom željeznom krunom.

Seljačka buna iz 1573. godine inspirirala je mnoge autore da stvore svoj umjetnički prikaz toga događaja. U svom povijesnom romanu Seljačka buna iz [G] godine, koji je okarakteriziran kao jedan od najboljih romana 19. stoljeća, August Šenoa nastojao se što vjernije držati povijesnih činjenica. O istoj je temi Mirko Bogović 1859. napisao dramu „Matija Gubec, kralj seljački” koja je na hrvatskim daskama uprizorena [H] puta.

Na temelju istoimenog Šenoina romana 1975. snimljen je igrani film „Seljačka buna 1573.” redatelja Vatroslava Mimice, u kojem je lik Matije Gupca utjelovio legendarni Fabijan Šovagović. Na Filmskom festivalu u Puli 1976. pripala mu je Velika brončana arena, dok je zlatnu arenu dobio za kameru i glazbu.

Kipar Antun Augustinčić sa suradnicima je 1973. u perivoju Dvorca Oršić u Gornjoj Stubici podigao monumentalni spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu, rađen pune dvije godine. Sastoji se od dva reljefa na kamenom postolju ispred kojih je brončana figura Matije Gupca. Ukupna površina reljefa iznosi [I] m².

Među zanimljivijim djelima inspiriranim bunom iz 1573. nalazi se i prva hrvatska rock opera „Gubec-beg”, autorskog trojca Ivica Krajač, Karlo Metikoš i Miljenko Prohaska. Praizvedena je [J], ožujka 1975. godine, a u [K] izvedaba gledalo ju je 438 087 gledatelja.

Zanimljivo je da još uvijek postoji živi svjedok seljačke bune otprije 450 godina. U blizini mjesne crkve Sv. Jurja u Gornjoj Stubici nalazi se Gupčeva lipa. Prema narodnoj predaji, ispod njenih grana seljački vođa Matija Gubec okupljao je svoje istomišljenike. Danas lipa ima visinu od 9 metara, a opseg debla iznosi [L] centimetara. Godine 1957. proglašena je spomenikom prirode i stavljena pod zaštitu države.

Iako je od njegove smrti prošlo skoro pola tisućljeća, Matija Gubec do današnjih je dana ostao najveći narodni junak u Hrvata i simbol borbe potlačenih ljudi. Mnoga kulturno-umjetnička društva, škole i slične institucije nose njegovo ime, a najčešće ime ulica u Hrvatskoj upravo je Ulica Matije Gupca.

Napomena: U ovom članku neki su podatci skriveni te su umjesto 12 bročanih podataka u tekstu upisana slova od [A] do [L]. Tekst postaje potpun ako riješite navedene zadatke te postojeće nepoznanice zamijenite dobivenim brojevima.

Zadatci:

- [A] Od 42 kg konca može se satakati 196 m platna širine 120 cm. Koliko je kilograma konca potrebno za 56 m platna širine 150 cm?
- [B] Luka je na tri košarkaške utakmice zabio 11, 15 i 16 koševa. Koliko koševa treba dati na sljedećoj utakmici da bi mu se prosjek ubačenih koševa povećao za jedan?
- [C] Vino je smješteno u tri bačve. U prvoj je 3.4 hektolitara, u drugoj 1.2 m³, a u trećoj 82 000 cm³ vina. Koliko je litara vina u svim trima posudama zajedno?
- [D] Ako se broj 220 podijeli brojem 37, dobiva se decimalan broj. Koja je znamenka na 2023. mjestu iza decimalne točke?
- [E] Jedan gigabajt ima 1024 megabajta. Na jedan CD stane 700 megabajta podataka. Koliko je najmanje CD-a potrebno da bi se pohranilo 8 gigabajta podataka?
- [F] Omjer visina dvaju jablana bio je 3 : 5. Nakon što je svakom jablanu od vrha odrezano po 3.6 metara, omjer skraćenih jablana postao je 3 : 8. Kolika je bila razlika njihovih visina prije rezanja?
- [G] Nakon što se tri puta uzastopce cijena skutera smanjivala za 20 %, skuter je napokon prodan. Koliko je eura iznosila početna cijena skutera ako se njegova vrijednost smanjila za 915 eura?
- [H] Od ukupnog broja učenika koji idu na ekskurziju, trećina je glasovala za Pulu, četvrtina za Poreč, šestina za Rovinj, osmina za Medulin, a šestorica učenika nisu bila na sastanku za odabir odredišta. Koliko učenika ide na ekskurziju?
- [I] Sat kasni tako da nakon svakih 8 i pol sati pokazuje 5 minuta manje. Koliko će minuta sat kasniti nakon što je prošlo 12 dana i 18 sati?
- [J] Zbroj dvaju brojeva iznosi 85, a njihov je omjer 9 : 8. Koliko se dobije ako se od većega broja oduzme manji?
- [K] Energetska vrijednost 100 g nekog napitka iznosi 159 kilokalorija (kcal). Koliko smo kcal unijeli u organizam ako smo popili dvije trećine pakiranja od 200 grama?
- [L] U jednoj županiji ima 10 500 učenika, od čega je 5 % sudjelovalo na školskom natjecanju iz matematike. Jedna petnaestina sudionika školskog natjecanja plasirala se na županijsko. Koliko je učenika sudjelovalo na školskom, a nije se plasiralo na županijsko natjecanje?

Rješenja zadataka:
 [A] = 15, [B] = 18, [C] = 1622, [D] = 9, [E] = 12, [F] = 4,
 [G] = 1875, [H] = 48, [I] = 180, [J] = 5, [K] = 212, [L] = 490.

